

men moest, betoogde hij, voor de eigen vrije instellingen opkomen, zich steeds plaatsend op de basis van het Landoorlogreglement.

Schilder schreef scherp, vaak ook met ironie en sarcasme – en voor zijn lezers bevattelijk. Er ging van zijn artikelen een bevrijdende werking uit. Wie op *De Reformatie* geabonneerd was (het blad kreeg er vijfhonderd abonneés bij), kon nauwelijks de vrijdag afwachten waarop men het nieuwe nummer over de post toegezonden kreeg. 'De schuilkelder uit, de uniform aan', zette Schilder boven zijn hoofdartikel in het nummer van 21 juni: 'Laat zien wie ge zijt: een goed christen en tegen elke revolutie en dus een goed Nederlander onder het Nederlandse recht... Als wij niet durven zeggen wat recht is, raken we onze mensen voor altoos kwijt.' 'Ik geloof', schreef hij vier weken later in *De Reformatie*.

'dat de Here Zich zeer vertoornt over velerlei christelijk gebazel. Formele gezindheidsethiek is het: kermen, verootmoedigen, zuchten, bidden. Maar materieel zeggen: zó en zó moet gij vandaag *doen*, dat ontbreekt maar al te veel... Geen groter steun voor de geesten die thans verwarring stichten dan een laffe kerk die met haar eisen van formele ethiek, bijvoorbeeld 'wees correct', heel correct de preekstoel voorbijloopt. Althans de preekstoel die concreet spreekt.'

In datzelfde nummer (19 juli) keerde Schilder zich tegen de persinstructie, voortaan over de koningin te zwijgen. Van die instructie had hij kennis gekregen door een aanschrijving van de z.g. Raad van Voorlichting der Nederlandse pers, een 'fout' gezelschap dat nog ter sprake komt. 'Ik spreek heden', schreef Schilder, zich tot die Raad richtend,

'rechtstreeks over onze koningin aan wie èn de grondwet èn het deze respecterende oorlogsrecht mij als onderdaan verplicht. Ik hoop dat de God der eeuwen haar genadig zal zijn. Ik zal morgen in de kerk waar gij niet komt, openlijk voor haar bidden. Ik spreek linea recta mijn beste wensen voor het Koninklijk Huis uit... En weet dit: als dit nummer van ons blad in handen van onze lezers komt... zal onder wie ik bereiken kan, een ban gebroken zijn.'

Zo was het.

'Wat Schilder met zijn artikelen voor ons volk doet, is', schreef een gemeente-ambtenaar te Kampen in zijn dagboek, 'ont-zag-lijk! Ze moeten later in goud gegrift! Lange kolommen heb ik vrijwel van buiten geleerd en geëxcerpeerd voor ik de krant verder gaf!'¹

¹ A. van Boven: *Jan Jansen in bezet gebied*, p. 13 (15 juli 1940).